

טומס קיין, האחראים בתוקף תפקידם גם על הנעשה בטבריה. סיפרתי להם כי יום קודם-לכן גיליתי שמתקן-הטיהור בטבריה אינו פועל וביקשתי את תגובתם. המהנדסים לא ניראו מופתעים במיוחד. "זה קורה אצלם לא פעם", השיבו. "אנו מקיימים בטבריה לפחות שתי בדיקות מידי-חודש. כל בדיקה מתבצעת ב-15 נקודות שונות, כולל מאגרי-המים והרשת עצמה. כשיש כלורוזיציה, אנו מגלים זאת מיד. ב"מקרה זה המים ראויים לשתייה. ספירת הבקטריות נמוכה. כשאין כלורוזיציה, הסיפירה גבוהה מאד, ואז המים מזהמים". כזכור, טען מזכיר העיר טבריה ביום הקודם, כי כל הבדיקות אצלם הן "מאה אחוז". שאלתי את מהנדס-התברואה הראשי ואת סגנו מהי תגובתם כאשר הם מגלים כי מיהשתיה המזרמים לבתים מזהמים. "כאשר לא מוצאים סימני כלור במים וספירת הבקטריות גבוהה, אנו מודיעים מייד לעירייה כי המצב רע. יש עימנו עשרות העתקים של מכתבים כאלה. ביניהם מכתבים חריפים עד-מאד. נראה שראשי העיר אינו מודע דייו לבעיה. אנו מסכימים שיש שוב ושוב כי טבריה, נוסף להוות עיר רגילה, היא גם עיר-תיירות. אם תיפרוץ מגיפה, שמה ייצא לרעה, והעיר תימתק ממפת התיירות. אבל התשובה שאנו מקבלים היא אחת — מה אתם באים עם עצות? בואו עם צ'ק!"

מתבצע פשע כפול: אין מיתקני טיהור מים, ושפכי החניונים הישנים מזורמים לכינרת. בחניון שלדג, השייך למיכאל רחמים, מצב ההפקרות מגיע לשיא — מרבית הביוב של החניון מזורמים היישר לתוך שטח הרחצה של הנופש. בסקר פנימי שנערך על-ידי חברת תיכ"נ הים לישראל (תה"ל) על-ידי נחום מינצקר ובני שחם, קבעו שני החוקרים כי "קיימת אוכלוסייה נמנית של תנועת מטיילים, בעיקר בחופי הכינרת, שמיספרם מוערך בכמיליון נפש לשנה. הווה ואורם, כ-3000 נפש ליום בממוצע. כאשר יום-שיא מוערך בכ-100,000 נפש". בסיוור לאורך הכינרת נתקלתי בתופעה פנטסטית, שהתקשיתי להאמין לה. קיבור צים ותיקים שואבים מיישתייה, ללא-טיהור, לא הרחק מהמקום אליו מזורמים מיהביוב של אותו ישוב. כך למשל המצב בהאון, הנמצא בחלקו הדרומי של חוף הכינרת, במרחק עשרות מטרים ספורים מן החוף. ליישוב זה מער-כתביוב מרכזית המסתיימת בשתי בריכות, הנמצאות במרחק 50 מטרים מהכינרת. המערכת סתומה, מצביה-תחזוקה שלה למטה מכל ביקורת. מהבריכות גולשים הקלחים (מיהשופכין, כלשון הדו"חות) ישירות ל"כינרת". קיבור תל-קציר נמצא בחלקו הדרומי של חוף הכינרת המזרחי, במרחק כקילומטר אחד מן האגם. לקיבור בור-רכב הנמצא בערוץ ואדי, מערבית למשקן, הבור מלא, והביוב זורם לערוץ ומשם לכינרת. לא פחות חמור הוא המצב בצפת וב"קריית-שמונה. אומנם, שתי ערים אלה אינן שואבות מיהיין ישראל מהכינרת, אבל בהתאם לסקר, "טיפול וסילוק של שפיכים", הרי למעלה ממחצית השפכים הבלתי-טיהורים מרוכז בצפת, שאין לה עדיין מיתקני טיפול בשפכים, ובקריית-שמונה — שמחציתה אינה מחוברת למערכת-ביוב.

נופש מסוכן!

הנופשות התל-אביביות, היורדות לרחוץ במימי הכינרת הצלולים, אינן יודעות כי הן מסכנות את בריאותן.

החולים פוריה, שביקש להישאר בעיי לום-שם, ציין כי דבריו של ד"ר מתן, בכל הקשור למירפאות, נכונים בהחלט, אולם ביחס לבית-החולים פוריה אין דבריו מדויקים ביותר. "מים מזוהמים גורמים לא רק להרעלת", אמר, "הם מזוהמים קיים לגוף האדם בצורות שונות, לעיתים עקיפות".

איך למנוע מגיפה

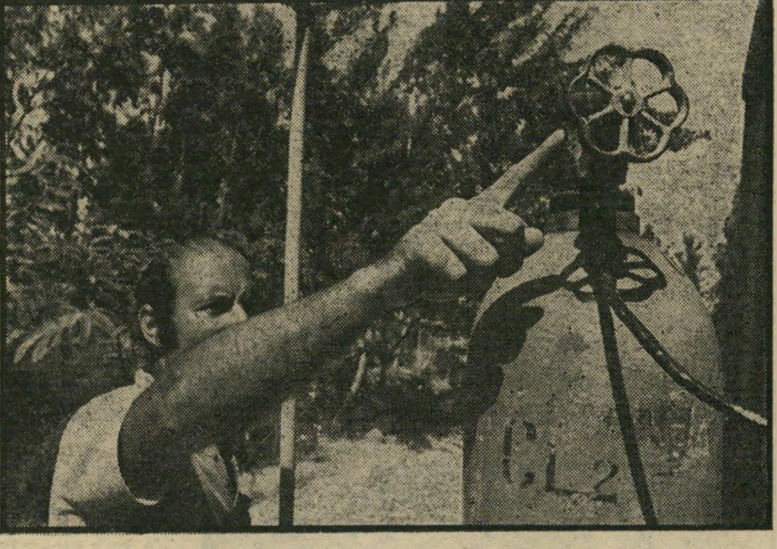
ל א פעם אני מטפל בחולים בעלי כבד נפוח. הטיפול בהם קשה וממור שך, ברור לי כי הכבד שלהם נפגע כתור צאה משתייה ממושכת של מים מזוהמים, אבל בסטטיסטיקה של ביה"ח הדבר לא ייראה כך. לא יוזכר כל קשר בין הסיבה האמיתית בגללה אושפז החולה, לעובדה גם האיש נפגע בכבדו. כך הוא המצב גם לגבי חולי-כליות ולגבי חולים הסובלים מדלקות חריפות במעינים. כל המיקרים בהם אפקט ההשפעה של המים המזוהמים על גוף האדם הוא איטי מצטבר, ולא חד-פעמי. אינם מופיעים בסטטיסטיקה של משרד-הבריאות כמיקרי-הרעלה. אומר בעצב ד"ר ליבוביץ, אפידמולוג ידוע, מי שהיה רופא נפת טבריה ופרש לגימלאות: "אתה יכול לעשן בתחת-דלת עשר שנים וכלום לא יקרה. אבל ביום בהיר אחד תפרוץ הזריפה, ואתה תישרף למוות".

מים מבחילים

ה אם אתם מקבלים מתושבי טבריה תלונות על טיב המים? שאלתי אותם. "כן, יש תלונות רבות מאד", היתה תשובה. "הצרה היא שבתוך טבריה המים עוד יותר גרועים מאשר בכינרת. הצנרת גרועה. יש קווים מתים ללא זרימה קבועה, כלומר קווים המובילים מים לשכונה, ומסי-תימים בה. שם המים עומדים, ומובן ש"מייד מתפתחים בתוך הצינור אצות, בקטריות ותולעים. גילינו את הדבר בבדיקות. קיבלנו תוצאות של זיהום-מים גבוה יותר בטבריה מאשר בבדיקות שנערכו למי הי

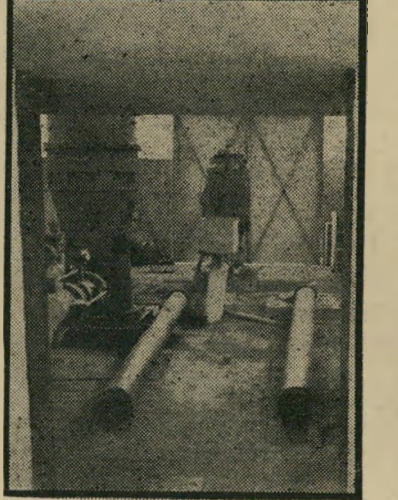
מישרד-הבריאות יודע

פי חוק רישוי עסקים 1968 חייב כל ספקמים בישראל, אזרחי, עירוני או ממשלתי להצטייד ברשיון. מישרד-הבריאות מוסמך לקבוע תנאיו לגבי הנפקת הרשיון. גיליון-הדרכה שפירסם מישרד-הבריאות, מהווה מעין תקן לגבי איכויות המים המ"תריים לשתייה. תקן זה משמש בסיס לררי שוי ספקייהמים. באופן תיאורטי, אין מישרד-הבריאות חייב לבדוק את מיהשתייה, את הבדיקות חייב לבצע הספק עצמו, ולמסור אותן,

זה סגור! זאב יפת, המבקר של העולם הזה, מצביע על הכלורניטור הריק, ועל המגופה הנעולה שבקצה המיכל. מיתקן טיהור-מים זה אינו פועל, רשת צינורות המים העירונית רגובה בחלקה, לצרכנים מזורמים מים מזוהמים.

כינרת עצמה. בהתאם להוראותינו עשתה העירייה שיטה למספר קווי-מים וניקתה 8 בריכות-מאגר, אשר גם בהן התפתחו תנאי-זיהום קשים". בקשר לטעם מעורר-הבחילה של המים, הסבירו שני המהנדסים כי בתודשי הקיץ קיימת תיפחת גדולה של אצות בכינרת, ואיכות המים נפשיית אפילו ירודה מהרגיל. לו היו מפעילים את הכלורניטור בתקופה זו בשיטה יעילה, ומספקים כמות גבוהה של כלור, היו מסלקים את האצות. אך מאחר שהבדיקות מחסלים את האצות, אך מאחר שהבדיקות מוכיחות כי לא תמיד הכלורניטור מופעל, וגם כאשר הוא מופעל — אין מספקים על הפעלה תקינה, מתקבלות בשעת בדיקת המים תוצאות חמורות. זו גם הסיבה מדוע מורגש בתודשי האביב ריח דוחה במי הכינרת. מן השיחה עם המהנדסים מסוננוב וקיין, נציגי מישרד-הבריאות, התרשמתי שהר שניים עושים כמיטב יכולתם על-מנת להתר ריע ולחסל מפגעים תברואתיים במחוזם, אך השתייה גם כי השניים מתוסכלים,

זה פרוץ!

זהו מיתקן-השאובה, השובא מים ישירות מהכינרת. את מיתקן-השאובה מקיפה גדר-תייל גבוהה, הפרוצה ליד שערי-הכינרת. לפי דרישה, לביקורת, כך המצב בחברת מקורות, אשר לה מעבדות מיושנות, היא מעבירה דו"חות קבועים למישרד-הבריאות. לכל שאר ספקייהמים בישראל אין מעבדות, וממילא אינם יכולים לקיים בדיקות איכות מים. לכן מקיים מישרד-הבריאות, אות, באמצעות ארבע מעבדותיו המחוזיות, את הפיקוח על איכות מיהשתייה בארץ. למחרת סיורי בטבריה ובסביבתה, פניתי ללישכת הבריאות מחוז הצפון, השיכנת בנצרת, שם שוחחתי עם המפקח-התברואה הראשי, בנימין מסוננוב ועם סגנו, המהנדס

זה מדהים!

בנימין מסוננוב, מהנדס-התברואה הראשי של לישכת-הבריאות מחוז הצפון, מזועזע בעצמו מתוצאות הבדיקות. אותו דבר נכון גם לגבי מים מזוהמים. כך בעצם קרה בכל המגישות הגדולות. אתה שותה מים, ובדרדך-כלל לא קורה כלום. אתה יכול לסבול מכל מיני מכ"אובים ומחלות, שאיש בעצם לא יקשר אר תם בתחילה עם העובדה ששתית מן המים הללו. אנשים ממשיכים לשתות מהם, אבל יום אחד ייסגר המעגל — ואז תפרוץ המגיפה. "זו תהיה מגיפה איומה, ומנהיגי המדינה יקללו את יומם על שלא קידמו את פני הסכנה בעוד מועד".